

NORGES HØYESTERETT

Den 24. april 2013 avsa Høyesterett dom i

HR-2013-00871-A, (sak nr. 2012/1972), straffesak, anke over dom,

I.

A

(advokat Marius O. Dietrichson)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(førstestatsadvokat Arnfinn Hval)

II.

B

(advokat Arne Gunnar Aas)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(førstestatsadvokat Arnfinn Hval)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Stabel**: Saken gjelder straffutmåling for ran av en gullsmed- og urmakerforretning, der to menn bosatt i Polen borttok klokker til en verdi av noe under 200 000 kroner.
- (2) Sandefjord tingrett avsa 12. juli 2012 dom som for straffekravet hadde slik domsslutning:

"B, født 11.01.1990, dømmes for en overtredelse av straffeloven § 268 annet ledd, jf § 267 første ledd.

Straffen settes til fengsel i 3 – tre – år og 6 – seks – måneder hvorav 3 – tre – år gjøres ubetinget og 6 – seks – måneder gjøres betinget.

Fullbyrdelsen av den betingede delen av straffen utsettes i medhold av straffeloven §§ 52-54 med en prøvetid på 2 – to – år.

Varetekt kommer til fradrag i den ubetingede delen av straffen med 118 – etthundreogatten – dager.

A, født 09.03.1976, dømmes for en overtredelse av straffeloven § 268 annet ledd, jf § 267 første ledd.

Straffen settes til fengsel i 3 – tre – år og 6 – seks – måneder hvorav 3 – tre – år gjøres ubetinget og 6 – seks – måneder gjøres betinget.

Fullbyrdelsen av den betingede delen av straffen utsettes i medhold av straffeloven §§ 52-54 med en prøvetid på 2 – to – år.

Varetekt kommer til fradrag i den ubetingede delen av straffen med 118 – etthundreogatten – dager."

- (3) De ble også idømt saksomkostninger, og til i fellesskap å betale 50 000 kroner i erstatning til forsikringsselskapet og 30 000 kroner til forretningens eier. Videre ble de dømt til å tåle inndragning av en softgun/lekepistol, en hammer og en ryggsekk. Begge anket over straffutmålingen og erstatningen til Agder lagmannsrett, som 11. oktober 2012 avsa dom med slik domsslutning:

- "1. I tingrettens dom gjøres den endring at straffen for A settes til fengsel i 3 – tre – år og 6 – seks – måneder, mens straffen for B settes til fengsel i 3 – tre – år og 2 – to – måneder. Til fradrag i straffene går 210 – tohundreogti – dager for utholdt varetekt pr. i dag.
2. A og B dømmes in solidum til innen 2 – to – uker fra dommens forkynneles å betale erstatning til C AS med 30 000 – trettitusen – kroner og til Gjensidige Forsikring ASA med 60 172 – sekstitusen etthundreogtytito – kroner.
3. Saksomkostninger idømmes ikke."

- (4) De domfelte anket til Høyesterett over straffekravet og det borgerlige rettskravet. Høyesteretts ankeutvalg tillot ankene over straffekravet fremmet. Det ble ikke gitt samtykke til ny behandling av de sivile kravene.
- (5) Hovedspørsmålet for Høyesterett har vært hva som skal være utgangspunktet for straffen for grove ran av denne type forretninger. Saken har også reist spørsmål om betydningen av at det dreier seg om såkalt mobil vinningskriminalitet, av rollefordelingen mellom de to domfelte og av tilståelse.
- (6) *Jeg er kommet til at straffen for A må settes noe ned, mens anken fra B ikke tas til følge. I dette ligger at jeg mener det bør utmåles en lik straff for de to, men at straffen for A er blitt noe for høy.*
- (7) Begge de domfelte er polske statsborgere og bor i Polen. B var på gjerningstidspunktet 22 år gammel, mens A var 36 år. De opplyste i lagmannsretten at de hadde kjent hverandre lenge, og at de hadde jobbet sammen i Polen på ulike anleggsområder, B som murer og A som flislegger. Begge var arbeidsledige på gjerningstidspunktet. Selve ranshandlingen er beskrevet slik av lagmannsretten:

"Ranet fant sted midt på dagen 14. mars 2012 i ----alleen -- i X sentrum. På bakgrunn av de tiltaltes forklaringer, sammenholdt med vitneforklaring fra innehaveren av butikken, D, legges det til grunn at de to tiltalte kom stormende inn i forretningen C klokken 13.21 maskert med finlandshetter. Det var tre kunder og fire ansatte inne i forretningen. A hadde med en pistollignende gjenstand som han truet betjeningen og kunder med fra sin posisjon ved døra, mens B brukte en medbragt hammer til å knuse flere glassmontere for å få tak i kostbare klokker. Han la disse i en sekk han hadde med seg. Da han var i ferd med å gå mot utgangsdøra, ble han kommandert av A til å ta med seg flere klokker, hvilket han så gjorde. Under sjokkbrekket, som ifølge videofilmen i forretningen tok litt over ett minutt, kom D ned fra 2. etasje da han forstod hva som var i ferd med å skje. A rettet da umiddelbart våpenet mot ham, og D løftet hendene i været. Det fremgår av videoen at en kunde forsøkte å komme ut men ble beordret til å holde seg i ro ved at A siktet mot hennes hode. Det er fremlagt for lagmannsretten overvåkningsbilder fra butikkens videoanlegg som anskueliggjør hvordan ranet skjedde. Det ble ikke sagt noe under ranshandlingen. De to ransmennene løp etter ranet ut av forretningen med ryggsekken og tyvegodset, og D fulgte etter. Imidlertid forsvant de to gjennom et portrom. Politiet ankom C umiddelbart etterpå, og de to tiltalte ble etter kort tid pågrepet i en sentrumsleilighet i nærheten av åstedet med tyvegodset og ransutstyret, herunder en softgun og en hammer. Lagmannsretten legger til grunn at de borttatte klokkene hadde en samlet verdi på noe under 200 000 kroner."

- (8) De to hadde litt forskjellige forklaringer om bakgrunnen for ranet, blant annet når det gjaldt en mulig tredjemann som skulle ha organisert det hele. Lagmannsretten sa følgende om dette:

"Lagmannsretten er ikke i tvil om etter bevisførselen at de to tiltalte reiste til Norge for å begå vinningskriminalitet, og at de to sammen planla og gjennomførte ranet. De ankom X en eller to dager før ranet ble begått. Mye kan dog tyde på at de hadde bistand fra andre personer som var lokalkjente, uten at dette får noen betydning for straffutmålingen. Lagmannsretten finner således ikke å kunne legge til grunn, som tingretten, at det i saken har vært skjulte bakmenn som har styrt prosessen med et mer profesjonelt preg."

- (9) Lagmannsretten la korrekt til grunn at det ved grove ran skal utmåles en lengre ubetinget fengselsstraff, jf. Rt. 2007 side 1746. Lagmannsretten la dernest til grunn at straffenivået ved denne type ran – hvor flere personer sammen planlegger og begår ran med våpenbruk mot en type forretning som er særlig utsatt for ran – i utgangspunktet ligger på fengsel i tre år og seks måneder. Spørsmålet er om dette er et riktig utgangspunkt.
- (10) Som grunnlag for sitt standpunkt viste lagmannsretten til tre tidligere lagmannsrettsavgjørelser – Borgarting lagmannsretts dom 28. august 2009 i sak LB-2008-184597 (Gullborgen), Borgarting lagmannsretts dom 18. februar 2010 i sak LB-2009-197827 og Agder lagmannsretts dom 6. april 2011 i sak LA-2011-12596 (RG-2011-391). Dommen i Gullborgen-saken ble anket til Høyesterett, men ble ikke tillatt fremmet. Det foreligger ikke praksis fra Høyesterett som gir veiledning for straffenivået ved denne typen ran.
- (11) Alle de tre sakene har likhetstrekk med vår sak, ved at det dreide seg om nøye planlagte ran mot urmaker- eller gullsmedforretninger i bysentra, foretatt på dagtid med kunder til stede, og med bruk av eller trusler om vold. Slike forretninger er sterkt utsatte for ran, ved at de har store verdier fremme lett tilgjengelige for såkalte sjokkbrekk, som kjennetegnes ved overraskelsesmomentet og hurtig aksjon. Jeg er enig med lagmannsretten i vår sak og de tidligere sakene i at hensynet til forretningen, ansatte, kunder og forbipasserende tilsier en streng reaksjon på slike handlinger.

- (12) Utgangspunktet for straffen må imidlertid ses i sammenheng med nivået for andre, og dels enda mer alvorlige typer grove ran. Jeg minner om at Høyesterett i Rt. 2006 side 1340 la til grunn at utgangspunktet for straffen for et væpnet bankran, med aktiv bruk av vold og et utbytte på 100 000 kroner, ville ligge på omkring tre år, jf. avsnitt 7 og 8. I Rt. 2007 side 1746 ble det i en sak om ran av en dagligvareforretning med bruk av trusler med kniv, ikke satt noe utgangspunkt. Den utmålte straffen ble imidlertid, ut fra spesielle forhold, fengsel i ett år. Og i Rt. 2009 side 903, som gjaldt væpnet ran av en kiosk, ble det, også uten noe angitt utgangspunkt, utmålt delvis betingede fengselsstraffer på ett år og tre måneder, blant annet på bakgrunn av gjerningsmennesenes unge alder og den tid som var gått. Hovedspørsmålet i de to siste sakene var imidlertid om det kunne gis samfunnsstraff.
- (13) I Rt. 2012 side 283 uttalte Høyesterett, i en sak der mobile vinningskriminelle hadde utøvet grove ran med stor brutalitet av hjelpeløse eldre personer i deres hjem, at utgangspunktet for hvert av ranene av de to enslige eldre var fengsel i tre år og seks måneder. Utgangspunktet for ranet av et ektepar var fengsel i fire år og tre måneder.
- (14) Forsvarerne har vist til at ran ikke er blant de forbrytelser der Stortinget under behandlingen av ny straffelov etterlyste et høyere straffenivå. Jeg vil likevel påpeke at justiskomiteen spesielt bemerket at det fortsatt kunne være behov for å øke straffene for ran og grovt ran hvor blant annet voldselementet er særlig fremtredende, jf. Innst. O. nr. 73 (2008–2009) under punkt 8.2.
- (15) I vår sak kommer det til at det dreier seg om det som har vært betegnet som "mobil vinningskriminalitet". Som påpekt i Rt. 2012 side 1458 avsnitt 17, med henvisning til Rt. 2011 side 765 avsnitt 20, kjennetegnes denne form for kriminalitet ved gjerningspersoner som "kjem raskt inn i landet, og som forsvinn like raskt både sjølve og med utbyttet". Høyesterett presiserer at strenge reaksjoner i disse sakene ikke er begrunnet i at gjerningspersonene er utlendinger, men i det at når de kommer til Norge med den eneste hensikt å begå vinningskriminalitet for deretter å forsvinne fra landet, medfører dette at oppdagelsesrisikoen reduseres samtidig som det blir nærmest umulig å få tilbake tyvegods som er ført ut av landet.
- (16) Disse sakene, og også den senere sak i Rt. 2012 side 1458, gjaldt grove tyverier. Synspunktene har like stor relevans for ran, og må legges til grunn også i vår sak. Jeg er etter dette kommet til at utgangspunktet i en sak som vår bør være en fengselsstraff på oppunder tre år og seks måneder.
- (17) Jeg ser så på om rollefordelingen mellom de to domfelte bør tillegges betydning. Lagmannsretten la til grunn at den betydelig eldre A hadde en noe mer dominerende rolle ved planleggingen og utførelsen av ranet. Det ble også vist til at det var han som – med våpen i hånd – kontrollerte de tilstedeværende og som beordret B til å ta med fler klokker. Jeg finner for min del ikke grunn til å utmåle forskjellig straff for de to. Som fremhevet i Rt. 2006 side 1340 avsnitt 10 vil gjennomføringen av et ran av den type som også vår sak gjelder, ofte bero på et samvirke mellom flere aktører, men der hvert ledd har betydning for at ranet skal lykkes. Begges medvirkning var her nødvendig under ranet, og det er ikke grunnlag for differensiering på dette punkt.
- (18) Det gjenstår å se på betydningen av tilståelsene. Lagmannsretten uttalte om dette:

"I formildende retning må det tas noe hensyn til at straffeloven § 59 annet ledd kommer til anvendelse, da begge tilsto ranet. B erkjente å ha begått ranet umiddelbart i første politiforklaring, mens A først ikke ville forklare seg, men i det første fengslingsmøtet erkjente også han straffeskyld. Deres forklaringer om omstendighetene rundt ransopplegget er imidlertid som nevnt svært lite troverdige. Tilståelsene har ikke hatt noen betydning for selve oppklaringen av det straffbare forholdet, da de nærmest ble tatt på fersk gjerning i besittelse av tyvegods. Dog har tilståelsene medført en mindre prosessøkonomisk besparelse. Slik lagmannsretten ser det vil tilståelsene være tilstrekkelig vektlagt ved et fradrag i straffen på tre til fire måneder. Det forhold at ransutbyttet kom til rette tillegges liten vekt, da dette skyldtes politiets raske aksjon som forhindret gjerningsmennene fra å ta dette med seg tilbake til Polen."

- (19) Jeg er enig i lagmannsrettens vurderinger. Tilståelsene har bare hatt en – begrenset – prosessøkonomisk betydning. Begge de domfelte har, under henvisning til Rt. 2012 side 330 avsnitt 10, gjort gjeldende også at en tilståelse etter pågripelse "på fersk gjerning" kan bli tillagt stor vekt. Den saken dreide seg imidlertid om innførsel av narkotika, der en uforbeholden tilståelse fra kureren også om stofftype og mengde kan være av avgjørende betydning for hva kureren kan dømmes for. I vår sak kan det ikke være riktig med fradrag i mer enn et nedre sjikt. Selv om As tilståelse kom noe senere enn ved første politiforklaring, er jeg kommet til at fradraget bør bli det samme for begge.
- (20) Jeg er etter dette kommet til at straffen bør settes til fengsel i tre år og to måneder for begge de domfelte.
- (21) Aktor har opplyst at varetektsfradraget ved ankeforhandlingen i Høyesterett var på 400 dager. Det avsies dom i samsvar med dette.
- (22) Jeg stemmer for denne

D O M :

I lagmannsrettens dom, domsslutning punkt 1, gjøres den endring at straffen for A settes til fengsel i 3 – tre – år og 2 – to – måneder. Anken fra B forkastes. Til fradrag i begge straffene går 405 – firehundreogfem – dager for varetektsfengsel.

- (23) Dommer **Webster:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (24) Dommer **Kallerud:** Likeså.
- (25) Dommer **Normann:** Likeså.
- (26) Justitiarius **Schei:** Likeså.

(27) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom, domsslutning punkt 1, gjøres den endring at straffen for A settes til fengsel i 3 – tre – år og 2 – to – måneder. Anken fra B forkastes. Til fradrag i begge straffene går 405 – firehundreogfem – dager for varetektsfengsel.

Riktig utskrift bekreftes: